

עסקנים ומוסדות ציבוריים

ומופת לאחרים. תמיד הוא יגע ומצא פרנסתו של מי אינה מספקת. בריאותו של מי לקויה ואין במה לרפאותה, מי ומי צריך להשיא בת ובשל חוסר נדונייה השידוך עומד להתבטל וכי. הכל ידע יצחק-אהרן, כי רצה לדעת, ולכל המציא תרופה ומזור ובכלל היה מעוז לדל. מדי שבוע בשבוע היה מחזיר על פתחי הבעלי-בתים ומאסף תשלום שבועי לצרכי „ביקור-חולים“, „הכנסת-כלה“, יולדות חולות ועניות וכיוצא באלו נצרכים. למטרה זו הוא משך לפעמים את לאה הימברג, שעזרה לו באיסוף כספים, בטיגון קונפי-טורות לצרכי חולים, בהספקת חלות לשבת לבתי עניים וכד.

מכספי התרומות הוא יסד „בית הכנסת אורחים“, שמדי בוא עני העירה יהיה לו מקום להניח ראשו ללינת לילה. יום-יום חילק את האורחים בין בעלי-בתים לסעודת-יום, ובימים שרבו העניים בעיר משך לעזרתו את הלל רייזלס שטיינורצל, שרגיל היה להושיט ליצחק-אהרן יד עוזרת במעשי החסד שלו.

לינת-הצדק. — מלבד מפעל „הכנסת-אורחים“, שבעצם מילא תפקידים של מוסדות חסד רבים, כמו „ביקור-חולים“, „הכנסת-כלה“ ואח, היה קיים במז'יריטש מוסד „לינת-הצדק“ מיוחד, שמרבית תושבי העיירה לקחו חבל בפעולותיו. מתפקידיו של מוסד זה היו: לינת לילה לפי התור ליד מטת חולה, הספקת תרופות ומכשירים רפואיים לחולים מחוסרי אמצעים וכד.

גמילות-חסדים. — כנזכר לא הצטמצם יצחק-אהרן בשטח מסוים אחד. פעילותו התרחבה על שטחים שונים ולכל תפקיד משך אנשים אחרים. בין עוזריו הנאמנים מן הראוי להעלות את זכרונה של ריקלה ספולניק, אשה חשוכת בגים שהתעסקה בחנותה מן הבוקר עד הערב. מעולם לא

החברתיות היהודית בערים ובעיירות הוהליניות לא הראתה סימני חיים מזה דורות של השלטון הרוסי הישן. רק עם צירוף חבל זה לאזור השיפוט הפולני נוצר הגרעין הראשון של חיי-חברה יהודיים, שמצא קרקע פורה לצמיחתו ולגידולו, ועד מהרה נתן פרי הילולים בדמותן של השכלה ותרבות, התפתחות לאומית, חינוך חברתי, מוסדות-ציבור שונים וכי. אולם לא ארכו הימים וכל זה נדרס במגפים האנטישמיים הגסים. על המוסדות היהודיים, שהיו אך במצב התהוותם, ניתכה מכה ניצחת, שעשתה אותם בעלי-מום. ובמצב של חיי ניוון, כמתכונת מוסדות-„הקדש“ של ימים ראשונים, נשארו למעצבה עד חורבנם הגמור עם השואה הכללית.

ועד לטיפול ביתומים. — כדי לבוא לעזרתם של ילדי העניים, וביחוד של היתומים היהודיים, היה קיים „ועד לטיפול ביתומים“ בהנהלתן של הנשים בתיה הלפריין, איטה גורגשטיין, רבקה אוטשניק, בתיה רובינשטיין, אסתר רובינשטיין, נחה קנטור ואח. בכספי התרומות שילם הועד שכר-לימוד בעד ילדי העניים והיתומים, קנה בשבילים ספרים ומחברות לצרכי הלימודים. מפרק לפרק דאגו להלבשה ולהנעלה בשבילים ובחודשי הקיץ המיגיעים שלחו את החלשים בין הילדים לקיי-טנות, שבהם בילו את תקופת החופש באויר צח ובתנאי תזונה מבריאיים

הכנסת-אורחים. — בהתאם למסורת היהודית של צדקה וחסד היה הטיפול בעניים, אם מקומיים ואם עוברים ושבים, ראש דאגתה של הקהילה. בראש הפעולה הזאת במז'יריטש עמד יצחק-אהרן גיפשטיין. מעולם לא ישב לסעודת-שבת בלי אורח, וכן בשאר מנהגיו והליכותיו שימש דוגמה

כמוצא שלל רב שש יצחק-אהרן על פתיחת קופת גמילות-חסדים ע"י משה זילברשטיין. שהיתה לתועלת רבה לתושבי העיירה. הוא היה כמובן בין לקוחותיה הקבועים של הקופה ונעזר בה לא מעט לטובת הנצרכים "שלו". קופה זאת נוסדה בעזרת תמיכה אמריקאית, ומלבד משה זילברשטיין, שהקופה היתה בביתו, השתתפו בה משה הורביץ, צבי שטרנשיס, יצחק רויטלמן, יודל וויינר ואח'. משה הורביץ נדב גם מכונה לאפית מצות, שכל הכנסותיה היו קודש לקופת הגמ"ח.

נתנה לאיש לצאת מחנותה בלי נדבה הגונה, וביחוד לא השיבה ריקם את פני יצחק-אהרן שבא לבקש מתת-יד לטובת עניים או מוסד כלשהו. כאשר זימן המקרה ליצחק-אהרן "לקוח" מיוחד ועליו היה לתמוכו בסכום ניכר, היה פונה לעזרתם של בתי-הבנק הפרטיים שלו, כמו ריקלה ספוד' - ניק, מיכל גולדמן ואח'. משהגיע זמן הפרעון היו יוצאות בשליחותו שתי נשים עסקניות, מדי שבוע זוג ואחר, שאספו את הכסף הדרוש לתשלום החוב, כדי לשמור על שמו הטוב של יצחק-אהרן להבא.

קופת גמילות-חסדים
יושבים: (מימין) משה זילברשטיין - יו"ר, (משמאל) יהודה וויינר - מזכיר, עומדים: (מימין) ? משה קילמכר, ברוך קרפ, אברהם הנדלר.

ברוך (זיידל) כ"ץ

בנק קרדיטובי

טוב וכתוצאה מכך התחיל לקבל הלוואות גדולות מקרן ה"ג'וינט" בריבית קטנה ולמועדים ארוכים. בגלל עבודתם המסורה של יוזמי הבנק ומנהלו רכשה אוכלוסית מז'יריטש נכס יקר בדמות מוסד כספי חשוב, שהושיט עזרה כספית לרבים לצורכי הרחבת מסחרם ומלאכתם וריבוי פרנסתם.

והואיל והעסקנים הציבוריים בעיר היו בין חברי הבנק ומנהליו, היה הבנק בית-ועד לכל מיני עסקנות ציבורית וכל המפעלים העירוניים הציבוריים נחתכו במעון הבנק כמו: קרן-קיימת, קרן היסוד, ביה"ס "תרבות", ה"ישיבה" וכד'. באופן כזה הבנק ריכז את כל צורכי העיר החשובים, שתמיד הוכתרו בהצלחה.

וזאת רשימת ההנהלה המועצה ועדת הביקורת, וחבר העובדים:

ההנהלה: לוי קמיניץ (יו"ר), דוב קנטור (מזכיר), אהרן גוברמן, ישראל פולישוק, יוסף רובינ' שטיין, מרדכי חייט, צבי גלמן (ארגנטינה).

בחודש יולי 1928 נתקבלה החלטה במעונם של ארגון הסוחרים הזעירים ובעלי-המלאכה שבבית חיים-צבי עפ"ל ליסד במז'יריטש בנק לאשראי, שיהיה מסונף לברית הפיקוח של הקואופרטיבים היהודיים בפולין (ורשה, רימורסקה 6) וכן לבנק לקואופר. (ורשה, סנטורסקה 32).

היוזמים הראשיים היו מנהלי הארגון של הסוחרים הזעירים ובעלי-המלאכה. מיד שוגרה לורשה משלחת של שני אנשים, אהרן גוברמן וישראל פולישוק, כדי לסדר את כל הפורמליות הדרושות לפתיחת הבנק וכן כדי לקבל מקסימום הלוואות מאת ה"ג'וינט".

מיד ניגשו לרישום חברים לבנק, ששמו נקרא בישראל: בנק קרדיטובי במז'יריטש, קואופ. בע"מ. ה' בן-ציון מצמן היה המפקיד הראשון שהכניס סכום כסף ניכר וכן התחילו לגבות מניות חברים בסך 25 זל. והוחל בחלוקת הלוואות בשיעור 250 זל.

במשך זמן קצר הצליח הבנק לרכוש לעצמו אימון ושם

הבנק נפתח בביתו של הרשיל ברוטמן (הרשיל אבא'ס), אח"כ הועבר לביתו של קופיל פלוסקר. מוסדות הבנק פעלו רבות לטובת הבנק. המועצה וועדת הביקורת התאספו לישיבותיהם בכל יום ראשון בשבוע לשם מילוי תפקידיהם. חברי ההנהלה מסרו מזמנם היקר ערב ערב מספר שעות שלא על מנת לקבל פרס. הם היו עוסקים בצורכי ציבור באמונה.

הבנק התקיים משנת 1928 עד שנת 1939, היינו משך של 11 שנה, בהצלחה רבה. בשנת 1939, בבוא הסובייטים לעיר, הולאם הבנק ובכית זה נקבע המשרד של בסיס הממשלה הסובייטית.

המועצה: חיים-צבי עפיל (יו"ר), בן-ציון מצמן (מזכיר), משה טייצ'ר, מינע פינקלשטיין.

ועדת-ביקורת: יהושע הימברג (מזכיר), לייב קיפרווס, אברהם זבודניק, יעקב-יוסף אלייסקר, זוסיע קוזיול, צבי פלוסקר (קנדה), צבי זוליער.

חבר עובדים: בן-ציון מצמן (גזבר), אח"כ שני בניו מאיר וצבי מצמן, יעקב זילברשטיין (מנהל חשבונות), יהושע זילברשטיין (מזכיר), דובה פלוסקר (קורספונדנטית), ברוך (זיידל) כ"ץ (גובה).

שרגא זבדי

אלו דברים שאין להם שיעור!

ועדת פעולה, שהחליטה, כי העזרה הראשונה שהשבוי זקוק לה היא גקיון, כי השבויים מלאים זוהמה. כל פעם שבאו שבויים לעיירה הסיקו את בית המרחץ וכל הנוער התגייס לעבודה זו ואף הושיטו להם עזרתם בשפשוף גופם שזמן רב לא באו מים חמים עליו וגם הזמינו ספר "לבית-המרחץ" להספורת ולתגלחת. כן הטילו על כל בית-אב לתרום לטובת השבויים זוג לבנים נקיים ושלמים ואת הלא נקיים שהשבויים השאירו מסרו לכובסת והשתמשו בהם בשביל שבויים אחרים. אחרי שהשבויים החיו את נפשם בנקיון גופם כבר עמדו ע"י בית-המרחץ יהודים וכל אחד הזמין לו אורח לארוחת-ערב וללינת לילה. למחרת הבוקר קבל כל שבוי יהודי תבשיל חם לארוחת-הבוקר. וכל אחד נפרד בהתרגשות רבה ממדת הכנסת האורחים שנתנו בהם ובהבטחה שלא לשכוח את העיירה הזאת לנצח.

וכשעמדו השבויים בבוקר בסך והמשיכו בדרכם הלאה בלטו היהודים מתוך השורות בנקיונם ובתסרוקתם הנאה, שעלו מן הרחצה וזוהמה אין בהם, וכל משפחה ששבוי לן בביתם כליל זה, עמדו להפרד מאורחם בנפנוף ידים ובידידות רבה.

במצות בקור חולים ולינת הצדק התעסקו רוב אנשי העמל והעבודה, שהפעילים ביניהם הזכורים לטובה היו: ר' אפרים גילפיקס וסגנו ר' לייב צנטר ויוסיל "דער שווארצער", וכשחלה אחד מהחברה מובטחת היתה לחולה עזרה ממשית, כגון לינת לילה של חברים לפי התור וגם תשמישי רפואה שהיו נמצאים ברשותם. מדי שנה בשנה בראש-חודש שבט היו מתאספים כל החברים וסדרו מסיבה מסורתית במאכל ובמשתה ובאיחולים מחבר לחבר לנהורא מעליה ובריות גופא.

וגם בהבאת שלום בין אדם לחברו. —

היו מקרים, כנהוג, שפרצו מריבות או אי-הבנה בין

אנשי מזיריטש הישרים והתמימים התמסרו בכל ימות השנה בשעות הפנאי לכל מיני מעשים טובים ולא הבדילו בין מצוה קלה לחמורה, בין בגוף ובין בממון, בין אדם למקום ובין אדם לחברו, וכל זאת קיימו לא לפי צו ופקודה, אלא מרצונם הטוב ולפי דרישת הזמן והמקום.

בימי מלחמת העולם הראשונה, בשנת 1915, כשזועות המלחמה נחרתו עמוק בלב כל יהודי מזיריטש וגם הפיצו עננים שחורים על כל אורחות החיים אשר בעיירה, התחילו לזרום "עריקים" צעירים מערי הסביבה, שלא רצו לשפוך דמם בעד רוסיה האנטישמית. האנשים שהשתמטו מעבודת הצבא שמעו, כי מזיריטש היא מקום מתאים לגור במחבואים, ויהודי העיירה הצטיינו כדרכם כ"מכניסי אורחים", אם כי בעד קבלת אורחים כאלה היה צפוי לכל יהודי לפחות שלוש שנות מאסר, וכל בית היה פתוח לכל יהודי נודד ונצרך לסעד וללינת לילה, לעתים קרובות בקרו בעיירה פלוגות של קוזקים לשם חיפוש אחרי יהודים "עריקים", שכונו אז בשם נסתר "טשיזשיקעס". באמתלא פגאת שלחו הקוזקים את ידיהם בבזה ובשוד חנויות וגם הטילו עונשים קיבוציים על העיירה בכל חומר האכזריות, ואף כשנכשלו המתחבאים ונגלו ע"י הקוזקים ושימו תושבי העיירה מס וקיימו פדיון שבויים, והנחבאים ניצלו והמשיכו את אורח חיהם בסתר.

בכל שבת בצהריים היו מתאספים כל עם בעלי-המלאכות לבית-הכנסת הגדול לשמוע תורה מאחיהם למקצוע פרוי-צ'יק החייט, שהיה קורא לפנייהם שיעור ב"עין יעקב" וב"משניות" ומסביר להם בשפה קלה, פשוטה ועממית.

בשנת 1915, כשצבאות רוסיה נחלו את נצחונם הזמני על צבאות אוסטריה וגרמניה ומדי יום ביומו נלקחו בשבי רבים מחיילי האויב, נקבעה תחנת מעבר לשבויים גם במזיריטש, או התעורר לפעולה הנוער במזיריטש במטרה לעזור לשבויים מבני אחינו שלא קטן היה מספרם. נבחרה

הקהילה הקדושה במז'יריטש גדול רקמה את מסכת חיי הכלל לפי מדות המוסר והצדק. וברית-אחים היתה קיימת בין אדם לחברו במשך דורות באהבה ובמסירות. שכולם היוו כעין משפחה אחת גדולה ושכולה אין בהם עד שעלתה עליהם יד הכורת והכריתתם לטבח וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'.

שני שותפים במסחר, או אפילו מריבה משפחתית, בעניני ממון בין אדם לחברו והגיעו לפלילים. לצורך זה היתה קיימת בזמנה ועדה של שופטים מומחים בדת ובמשפט, שהיו פוסקים את הדין לפי חוקי התורה ולפי השכל וההגיון ורוח הזמן. בוועדה הזאת השתתפו: ר' צבי שטרנשיס, ר' לוי קמיניק, ר' אהרון גוברמן וישראל פולישוק.

יוסף קוצ'ר

על מפעלים ומוסדות צבוריים

ללמדם לא רק בבתי-ספר אלא גם מקצוע, לארגן בכל קיץ מחנה נופש בשבילם. 50% מהתקציב הדרוש היה גותן הג'וינט בתנאי שה-50% האחרים נסדר בכוחותינו שלנו. ואני זוכר את האספה שהיתה בבית-המדרש בה נציג הג'וינט הסביר לנאספים את המטרה. באיזה התלהבות כל אנשי עירנו קבלו את ההחלטה הזאת, העשירים והעניים, הבוגרים והצעירים. פעמים בחודש נערכה ישיבת הועד בבית בתייה ה'לפריין' שבו נדונו עניני המפעל בכובד ראש הראוי. כל מי שקבל את ההזמנה לישיבת הועד ראה בזה חובה קדושה וכבוד גדול, ולא היה מקרה שמי שהוא יסרב לקחת חבל במפעל שנתארגן בשביל הועד למען היתומים. מזכיר הארגון היה אז הח' פרידעל גורנשטיין, שהקדיש כל שעותיו הפנויות מעבודה לא רק למזכירות אלא גם לארגון את הנוגות וגם לשתף עצמו באוסף הכספים, תושבי העיר תרמו למפעלי הארגון לא מאונס אלא מרצונם הטוב, כי הרגישו בהתחייבות כלפי הילדים שנשארו בלי הורים ושאיין מי שישגיח עליהם.

ברצוני לציין כאן באיזו התלהבות התיחסה העיירה למפעל הועד: פעם אחת לרגל חג הסוכות, הוחלט להלביש את הילדים לקראת החורף הבא. 50% מההוצאות קבלנו כרגיל מהג'וינט בבד ובאריג אך התשלום לחיטים ולסנדלרים היה על חשבוננו. הישיבה החליטה לארגן הצגה. שבועים לפני ההצגה נמכרו כל הכרטיסים, וראוי לציין כי אז מכרנו כרטיסים לא רק לפי מספר המקומות שהיו באולם אלא מכרנו יותר מזה, ואם לא הספיקו המקומות גם כן לא היו תרעומות ותלונות עלינו. בזמן ההצגה, בין מערכה למערכה, הוטל עלי התפקיד למסור לקהל על מטרת ההצגה וכשגמרתי את הדו"ח שלי אני זוכר באיזו התלהבות הקהל החל לזרוק כסף על הבמה. שהכסף הספיק כדי 50% מהמפעל והותר.

הילדים אשר היו בפיכות "היתומים-קאמיטעט" למדו בבית-ספר "תרבות" והועד שלם בעדם. הועד ארגן ארוחת בוקר בשבילם, חלב ולחמניות בחמאה. נשי הועד היו באות לפי התור לחלק את הארוחה אך הילדים התביישו לאכול, כי שאר הילדים לא אכלו אתם יחד אלא הביאו אוכל משלהם. וכדי שלא לבייש ועד היתומים, יחד עם ועד ההורים של בית הספר, החליטו שגם שאר הילדים לא יביאו ארוחת-בקר מהבית, אלא יאכלו כולם יחד מאותה הארוחה שנותנים לילדים היתומים, כמובן בעד תשלום.

זוכר אני את העיירה משנת 1915. עיירה קטנה עם כל המטורת של עיירה בוהליין על כל מוסדותיה ומפלגותיה; השתייכתי למעמד הבינוני והייתי קרוב לציבור הפועלים ולעניים שבעיר, ואני רוצה להעלות פה כמה זכרונות מהמוסדות ומהמפלגות השמורים בזכרוני.

שנת 1916, ערב חג הפסח. מנהג ישן הוא בישראל לאסוף מעות-חטין בשביל עניי העם לחג הפסח. בין נכבדי העם שעמדו או בראש המפעל הזה זוכר אני את בצ'אל מליאר, יהודי בעל הדרת פנים, "עשיר גדול", כפי שאמרו עליו אז, במשפחה הגדולה שלו. באותו ערב זג הפסח החלטנו גם אנחנו הצעירים להשתתף במפעל הזה, ואחרי ישיבות אחדות החלטנו לא רק לחלק קמח אלא לתת מצות אפויות. לצורך זה יסדנו חוג חובבי הבימה וכמה שבועות לפני זה חזרנו על ההצגה הראשונה בבית ר' יעקב רובינשטיין, ששם התאספו כל משכילי העיר וקיבלו אותם בסבר פנים, ואז עלתה השאלה איפה לארגן את ההצגה ולא נמצא בעיר מקום אחר אלא בבית-הכנסת הגדול בעזרת-נשים. מבין חברי החוג נבחרה משלחת לר' בצ'אל מליאר לבקש ממנו שירשה לעשות בבית-הכנסת את ההצגה שכל הכנסתה מוקדשת למפעל של מעות-חטין. הצעתנו עשתה עליו רושם גדול והוא ענה שלמען דבר-מצוה כזה הוא לא רק מסכים אלא אף יעזור לנו בכל מה שנרגיש צורך, כגון קרשים לעשית הבמה וכיו"ב. 4 שבועות לפני חג הפסח שכרנו דירה בבית משה זבודניק, הדבקנו מודעות בכל בית-כנסת, שכל צעירי העיר יועמדו לרשותו של הועד המטפל באפית מצות בשביל עניי העיר. ואיזה עונג היה לראות באיזה התלהבות כל צעירי העיר מבני עשירים ועד בני העניים עבדו במשך 4 שבועות במפעל בשתי משמרות. הבחורים אספו עצים והבחורות עבדו באפית המצות ולכל נצרך נשלחו המצות הביתה, לפי הרשימה שבידי הועד שקבלנו ממליאר, היו בין המקבלים אנשים שנחשבו לסוחרים ולהם נשלחו המצות בסתר כדי שלא לביש אותם.

מפעל שני. אחרי מלחמת העולם הראשונה ה"ג'וינט" ארגן בכל עיר ועיר בפולין עזרה למען היתומים שנשארו אחרי המלחמה. גם בעיירה שלנו נוסד ועד כזה שלי היה הכבוד להיות בין ראשי המפעל הזה משך 15 שנות קיומו. בתכניתו היה לדאוג לילדים (שהיו בערך 70—80): להלבישם,

עסקנות צבורית מעשית

מפי ר' אריה־שׂאול כספי

העין המשגחת של הרשות הזעיקו רופאים ורפואות והצילו אותם. יום אחד, בשוב ר' אריה־שׂאול מנסיעה לרגל עסקיו, נודע לו שהרב העילוי נתפס למלכות ונכלא בבית הסוהר ברובנה. מיד נכנס לפעולד, לא נח ולא שקט עד ששילד בדורון ובתחינה את ראש המשטרה שבכבודו ובעצמו נסע לרובנה והוציא את הרב מהכלא. מרובנה נסע הרב לעיר איוורא ע"י וילנה ושם יסד ישיבה גדולה.

ר' אריה־שׂאול הצטיין גם בחיבתו הגדולה לציון ושאף לעלות אליה ולהשתקע בה. הוא תרם והתרים לכל מפעל לאומי ולא נרתע גם מלמסור טבעות זהב וכסף משובצות לטובת המגביות. בעצם הוא שאף מתמיד לקנות לעצמו חלקת אדמה ולו גם על שמו של גוי לפי חוקי המקום, אך משנשמעה בשורת בלפור, ראה בה פעמי גאולה והתכוון לעלות. אך שלח לפניו את בנו הצעיר שעלה בין ראשוני העולים ממז'יריטש. אחרי הכן עלה האב שהצליח להוציא את משפחתו, קרוביו ומכיריו מהגולה שבזכותו ניצלו מההשמדה וכולם זכו להיות בין בוני הארץ ולראות בנחמתה בשוב ד' את שיבת ציון.

אמנם חבלי קליטה קשים עברו על ר' אריה־שׂאול עד שהגיע אל המנוחה ואל הנחלה, אך מעולם לא התאונן וקבל הכל באהבה. כיום הוא גאה על התלאות הרבות שכבר חלפו ושמה משנה שמחה על שחבלי היסורים הפכו בשבילו לחבל נעים במדינת ישראל המשוחררת. ותפילה בפיו של ר' אריה־שׂאול, שבימיו ובימינו תיושע יהודה וישראל בגאולה שלמה עם משיח צדקנו ובנין בית מקדשנו.

דוגמא נאה לטיפוס בלתי נפוץ בימים ההם של יהודי בן־טובים, בן־תורה, עוסק בצרכי ציבור באמונה וחובב ציון ומתישב בה — הוא ר' אריה־שׂאול כספי (זילברמן). נולד בעיירה קטנה בפולסיה למשפחה מיוחסת של רבנים גאונים. נתחנך על ברכי התורה והמסורת וכבר בגיל ברי־מצוה היה ראוי להוראה. אך במות עליו אביו ללא עת נאלץ בתורת הבן הבכור להירתם בעול הפרנסה, כדי לעזור לאמו האלמנה בכלכלת שמונת היתומים הקטנים. אכן ראו ברכה בעבודתם ואף הצליחו לקבל מורה קבוע לביתם שלימד וחינך את הילדים בדרך התורה והמצוות.

כשהגיע אריה־שׂאול לפרקו, נשא לו לאשה את בתו של ר' משה פרנקל מנכבדי מז'יריטש, ובשנת העשרים קבע את מושבו שם. כמנהג הימים ההם קבע לו האברך עתים לתורה ולתפילה וגם לעיסוק בצרכי ציבור, ושמו יצא לתהילה בעיר. בימים ההם נוסדה במז'יריטש קופה להלוואות ולגמילות חסדים וכאשר בקשו אדם מוכשר ומהימן להפקיד בידו את הכסף הציבורי שמו הכל עיניהם באריה־שׂאול ששימש להם גובר משך שנים מספר וכלכל את מעשיו בחריצות ובתבונה.

אחרי מלחמת העולם הראשונה, בהתיצב גבולות עמים, התחיל מפעל הצלת הישיבות בערים שנשארו מעבר לגבול הרוסי לרגל האיסור שנגזר שם על לימוד התורה. לילה־לילה הוברחו למז'יריטש בחורי־ישיבה ומוריהם שהוסתרו מעיני הרשות. פעם אחת, בלילות החורף הקרים, עברו ארבעים תלמיד ביחד עם ראש הישיבה שלהם ומחמת הכפור הגדול הגיעו רובם קפואי ידים, רגלים ואפים. ר' אריה־שׂאול ורעיתו נכנסו בעבי הקורה ובתנאים של סכנת נפשות מפני